

در میانه درگیری‌های بیروت باید از قضاات لبنانی محافظت شود

به قلم حنین غدار (fa/experts/hnyn-ghdar-0/)

۳ نوامبر ۲۰۲۱

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/amid-beirut-clashes-lebanese-investigators-need-protection
العربية (/policy-analysis/wst-ashtbakat-byrwt-almhqwn-allbnanywn-bhajt-aly-ahmayt/)

درباره نویسنده

حنین غدار (fa/experts/hnyn-ghdar-0/)

حنین غدار هموند فریدمن در برنامه گدولد در انستیتو واشنگتن است که بر سیاست کشورهای عربی متمرکز است. در این برنامه، مطالعات او در حوزه سیاست‌های شیعیان در سرزمین شام است.

تحلیل کوتاه

پیشاپیش انتخابات پارلمانی سال آینده لبنان جامعه بین‌الملل می‌تواند با حفاظت از قاضی بيطار به تقویت فضای کوچک ولی مهمی کمک کند که او در میان نهادهای دست‌وپاگیر و تحت تسلط حزب‌الله معرف آن است.

درگیری هفته گذشته اعضای حزب‌الله و متحدش جنبش امل با مردان مسلح ناشناس در محله الطیونه بیروت نه تصادف بود و نه بی‌سابقه. با این حال نقطه عطف خطرناکی را برای لبنان رقم زد. بویژه اکنون که قاضی طارق بيطار پیشگام تحقیقات جدی تازه‌ای درباره انفجار سال ۲۰۲۰ در بندرگاه بیروت شده است. این درگیری تنش‌های فرقه‌ای را هم دامن زده است. آن هم در زمانی که جناح‌ها در تلاش هستند تا پیشاپیش انتخابات پارلمانی مارس ۲۰۲۲ نظر رای‌دهندگان را جلب کنند.

زمینه سیاسی و امنیتی

تنش‌ها از مدتی پیش بالا گرفته بود. بویژه از وقتی که قاضی بيطار شروع کرد به احضار و بازجویی مسئولان سیاسی و امنیتی و صدور احکام بازداشت برای افراد دیگر (از جمله علی حسن خلیل نماینده مجلس لبنان از جنبش امل). حزب‌الله کارزاری سیاسی را علیه قاضی بيطار هدایت کرده و حتی در ماه گذشته وفیق صفا را که مقام ارشد امنیتی حزب‌الله است مامور تهدید او کرد. با این حال قاضی بيطار کنار نرفت و از همین رو حزب‌الله رویکرد دیگری در پیش گرفت: پیوند دادن درخواست مردم برای تامین عدالت با تهدید خشونت خیابانی یا یک جنگ داخلی دیگر. مشابه آنچه در ماه می ۲۰۰۸ رخ داد و حزب‌الله بر شهروندان لبنانی آتش گشود.

با این حال وقتی ویدئوهایی که بسیار هم‌رسان شد نشان داد که حامیان حزب‌الله وارد محله‌های مسیحی شده‌اند و ساکنان را تحریک می‌کنند نقشه حزب‌الله نتیجه عکس داد. این امر انتقادهای جدی در میان مسیحیان برانگیخت. از جمله در میان حامیان «جنبش میهنی آزاد» متعلق به جبران باسیل که متحد قدیمی حزب‌الله است. ویدئوی دیگری یک افسر نیروهای مسلح لبنان را در حال شلیک به اعضای حزب‌الله نشان می‌داد. چیزی که حزب‌الله نه انتظارش را داشت و نه خوشایندش بود. شاید از همه مهم‌تر این بود که خشونت‌ها قاضی بيطار را مرعوب نکرد تا استعفا کند.

این اولین بار در سال جاری نیست که واکنش مردم علیه حزب الله به خشونت منجر شده است. در ماه اگوست افراد قبایل مسلح در شهر سنی نشین خلدو با طرفداران حزب الله درگیر شدند و همزمان روستائیان دروزی در «شویا» یک خودروی موشک انداز حزب الله را توقیف کردند تا حزب الله نتواند از شهر آنان به اسرائیل موشک شلیک کند. در عین حال مسیحیان و احزابی که آنان را نمایندگی می کنند مهم تر هستند چرا که کلید حفظ تسلط حزب الله بر دولت در دست آنان است. بر همین اساس حسن نصرالله رهبر حزب الله بخش عمده سخنرانی خود را پس از درگیری های طویانه اختصاص داد به اطمینان بخشی به جامعه بزرگتر مسیحی و بی اعتبارسازی گروه های منفردی از مسیحیان که از حزب الله حمایت نمی کنند. بویژه حزب «نیروهای لبنانی» به رهبری سمیر جعجع.

با در نظر گرفتن زرادخانه عظیم حزب الله و کنترلی که بر اغلب موسسات و نهادهای لبنان دارد ممکن است این پرسش مطرح شود که چرا تاکنون قاضی بیطار را از تحقیقات درباره انفجار بندر کنار نگذاشته است. حزب الله بدون شک تلاشش را کرده اما شکستش تاکیدی است بر پتانسیل نظام قضایی که با وجود آنکه فضای کوچکی است حزب الله قادر نیست آن را به آسانی وادار به پیروی از برنامه خود کند. قاضی بیطار نه تنها به دلیل شخصیت مصمم خود دغدغه رهبران حزب الله است بلکه از این نظر آنان را نگران می کند که نماینده تشکیلاتی است که اگر نتیجه انتخابات به نفع حزب الله تمام نشود قابلیت به چالش کشیدن آنان را دارد. در واقع احساسات ضد ایرانی و ضد شبه نظامیان که انتخابات پارلمانی عراق (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/elections-without-democracy-iraq>) را در ماه جاری تکان داد احتمالاً برخی را در بیروت به حیرت انداخته است. اگر امروز بخشی از سیستم مایل است از طریق تحقیق درباره انفجار بندرگاه ائتلاف حزب الله را به چالش بکشد پس این احتمال وجود دارد که دادگاه ها یا دیگر بخش های سیستم هم آنان را بار دیگر حین انتخابات یا پس از آن به چالش بکشند. این همان سناریویی است که حزب الله نمی تواند خطرش را بپذیرد حتی اگر معنایش به تعویق افتادن یا لغو انتخابات سال آینده باشد.

فعلاً شکست حزب الله در بیرون انداختن قاضی بیطار از طریق فشار خیابانی احتمالاً این گروه را به عرصه کشمکش قانونی بازخواهد گرداند. حزب الله پیشتر وعده داده که تا وقتی مطالباتش محقق نشده به تحریم جلسات هیئت دولت

ادامه خواهد داد. این روش ممکن است برای حزب الله وقت بخرد تا بتواند ساز و کارهای قانونی برای دخالت در کار قاضی بیطار را پیدا کند از جمله جلوگیری از تلاش های وی برای بازپرسی از سیاستمداران یا ممانعت از تحقیقات او از طریق کمیته ای پارلمانی که کارش تحقیق در انفجار بندرگاه به شیوه ای محدودتر و ایمن تر باشد.

خطرها و فرصتها

جلسات هیئت دولت در حال حاضر تشکیل نمی شود از نظر فنی دولت می تواند بدون حزب الله و امل تشکیل جلسه دهد اما سایر اعضا جرات چنین کاری را ندارند. این بن بست در اصل تمامی گام های حیاتی را که دولت می باید بردارد متوقف می کند از جمله مذاکرات با صندوق بین المللی پول و دیگر اصلاحات احتمالی (هرچند نه چندان نویدبخش). از همین رو اقتصاد احتمالاً حتی بیش از این سقوط خواهد کرد.

وضعیت امنیت نیز ممکن است بدتر شود. با توجه به افزایش تنش های فرقه ای میان جناح مسیحی جعجع و پایگاه اصلی حزب الله در میان شیعیان نیروهای مسلح لبنان روی لبه تیغ راه می روند. مقام های نظامی با صدور بیانیه ای گفتند که افسر نیروهای مسلح لبنان که اولین تیر را در درگیری طویانه شلیک کرد تحت بازجویی است اما اخراج یا مجازات او ممکن است تنش ها را بیشتر کند و با گذشت زمان روحیه شکننده نیروهای مسلح لبنان و اثربخشی آن را از بین ببرد.

هر اتفاقی که بیفتد بدون شک دغدغه اصلی و توجه تمامی احزاب به انتخابات پارلمانی معطوف خواهد بود و تلاش خواهند کرد تا از تنش های خیابانی برای افزایش شانس خود در صندوق های رای بهره جویند. حزب جعجع تلاش خواهد کرد تا خود را قوی ترین نماینده مسیحیان معرفی کند و حزب الله به انتقاد از آن ادامه خواهد داد. بازنده اصلی این سناریو گروه های ضد حاکمیت خواهند بود که پس از اعتراض های گسترده سال ۲۰۱۹ شکل گرفتند.

بنابراین در کوتاه مدت عاقلانه خواهد بود که گروه های مردمی اپوزیسیون از رویارویی رو به رشد فرقه ای (که تنها در خدمت حاکمیت سیاسی است) کنار بکشند و بر مهمترین مسئله روز تمرکز کنند: پیگیری عدالت و همزمان محافظت از نظام قضایی و نمایندگان. در این مسیر جامعه بین الملل می تواند از طریق حمایت و حفاظت از قاضی بیطار یاری رسان باشد چرا که فضای نهادینه و حمایت مردمی که او نماد آن است می تواند در تعیین مسیر در میان سناریوهای نگران کننده پیش و پس از انتخابات بسیار مهم باشد.

حزب الله به سهم خود از تمامی ظرفیت اش استفاده خواهد کرد. جلوی تحقیقات مربوط به انفجار بندرگاه را بگیرد زیرا تلاش های قاضی بیطار کلیت توان حزب الله برای حفظ قدرت را به خطر می اندازد. از همین رو اگر واشنگتن و سایر بازیگران پیام محکمی درباره اهمیت

مسئولیت‌پذیری و حسابرسی در مورد انفجار بندرگاه ارسال کنند نه تنها راهی در مسیر احقاق عدالت در مورد ان رویداد خاص می‌گشایند بلکه بخش نسبتاً مستقلی از نظام قضایی را تقویت می‌کنند در آن صورت قضات ممکن است در مقابله با هرگونه موج جدید خشونت یا تروری که ممکن است در هفته‌های آینده بروز یابد احساس قدرت بیشتری کنند از خلدۀ تا شویا و طیونۀ بسیاری از مردم لبنان به این نتیجۀ رسیده‌اند که درگیری‌های خیابانی تنها راه بیان نارضایتی از حزب‌الله و بخش گسترده‌تر نخبگان سیاسی است حفظ حتی یک فضای کوچک پاسخگویی در یک نهاد دولتی می‌تواند به مهار این خشم کمک کند ریسک خشونت را کاهش دهد و به دیگر نهادها و موسسات ضعیف کمک کند

در شرایط فعلی امکان سازش سیاسی نیست چانه‌زنی سیاسی برای به حاشیه راندن قاضی بی‌طار یگانه فضای مستقل باقی‌مانده در میان نهادها و موسسات لبنان را از بین می‌برد تنها گزینه دیگر حفاظت از او و اطمینان از برگزاری انتخاباتی آزاد و عادلانه در ماه مارس است حزب‌الله سعی خواهد کرد که احتمالاً از طریق تهدیدهای بیشتر امنیتی و خشونت با سناریوی دوم مبارزه کند با این حال سناریوی ناآرامی داخلی برای حزب‌الله خطرناک است این استراتژی پیش از این سه بار در سه ماه گذشته نتیجه معکوس داده است <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/hezbollahs-grip-lebanon-weakening-heres-how-washington-can-help>

بنابراین مقامات ممکن است به سراغ تعویق انتخابات یا لغو آن بروند با تضعیف شبه‌نظامیان تحت حمایت ایران در انتخابات عراق و شهرتی که حزب‌الله در لبنان به حفاظت از چهره‌های فاسد و مجرمان پیدا کرده اگر انتخابات در زمان مقرر برگزار شود حزب‌الله و متحدانش در خطر شکست قرار دارند با در نظر گرفتن تحقیقات قاضی بی‌طار و سایر فشارها <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/strategy-contain-hezbollah-ideas-and-recommendations> از دست دادن سلطۀ حزب‌الله بر قوای مجربۀ و مقننۀ برای چشم‌انداز کلی آنها در بقای سیاسی در لبنان بسیار خطرناک خواهد بود احتمالاً حزب‌الله نیز تشخیص می‌دهد که برای به تعویق انداختن انتخابات نیازی به اعمال خشونت ندارد بدتر شدن شرایط اقتصادی یا حتی صرف اشاره به وخامت وضعیت امنیتی ممکن است برای پارلمان کافی باشد تا چنین تصمیمی را توجیه کند

به این ترتیب اطمینان از برگزاری به‌موقع انتخابات تحت نظارت بین‌المللی اهمیت حیاتی دارد با این حال این کافی نیست جامعۀ بین‌الملل در عین حال باید از کسانی در لبنان محافظت کند که شجاعت ایستادن در مقابل حاکمیت سیاسی را دارند و برای حفاظت از آنان در مقابل خشونت بازداشت بازجویی‌های خودسرانۀ و تهدیدها اقدام کند سیاستمداران شیعه‌ای که علیه حزب‌الله رقابت خواهند کرد https://janoubia.com/2021/10/18/%d8%a7%d9%84%d8%ab%d9%88%d8%b1%d8%a9-%d9%84%d9%85-%d8%aa%d9%81%d8%b4%d9%84-%d8%b4%d8%b9%d9%8a%d8%a8-%d9%84%d9%80%d8%ac%d9%86%d9%88%d8%a8%d9%8a%d8%a9-%d8%a7%d8%b3%d8%aa%d8%b9

حفاظت مضاعف نیاز دارند و ارتش لبنان تنها نهادی است که قدرت ارائه این حفاظت را دارد بنابراین واشنگتن باید از برنامه کمک‌های امنیتی خود به ارتش لبنان <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/preserving-lebanese-armed-forces-amid-state-decline> در آستانه انتخابات به عنوان ابزاری برای اجرای این حفاظت بهره جوید

❖ *حنین غدار همکار فریدمن در برنامه گیدولد در انستیتو واشنگتن در حوزه سیاست کشورهای عربی است*

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

۱۱ فوریه ۲۰۲۲

Farzin Nadimi

(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology)

BRIEF ANALYSIS

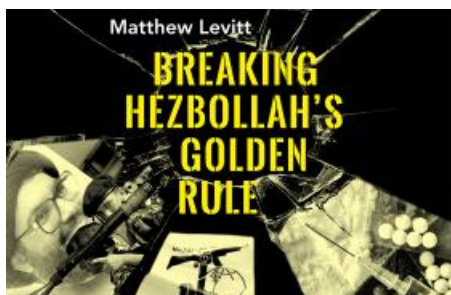
Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

۱۱ فوریه ۲۰۲۲

Simon Henderson

(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

۹ فوریه ۲۰۲۲

Matthew Levitt

(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule)

TOPICS

(fa/policy-analysis/dmkrasy-w-aslah/) ديمقراسى و اصلاح

(fa/policy-analysis/rb-w-aslam-syasy/) عرب و اسلام سياسى

REGIONS & COUNTRIES

(fa/policy-analysis/lbnan/) لبنان